

พัทธ์ธีรา สิทธิธนานันท์ 2553: การศึกษาอนุกรมวิธานปลาในสกุลปลากริม

Trichopsis Canestrini, 1860 ในเขตอินโดจีน (อันดับ Perciformes วงศ์ Osphronemidae)

ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (วิทยาศาสตร์การประมง) สาขาวิทยาศาสตร์การประมง ภาควิชา

ชีววิทยาประมง ภาควิชาการประมง มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์: ผู้ช่วยศาสตราจารย์ปรัชญา มุสิกสินธร, Ph.D.

158 หน้า

ปลาในสกุลปลากริม (อันดับ Perciformes วงศ์ Osphronemidae) มีการกระจายพันธุ์กว้างในเขตเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (ไทย ลาว กัมพูชา เวียดนามตอนใต้ มาเลเซีย เกาะบอร์เนียว สุมาตราและชวา) และลักษณะสำคัญของสกุล คือ ปลาครีบออกยาวไม่ถึงจุดเริ่มต้นของครีบหลังแต่ยาวถึงจุดเริ่มต้นของครีบกันจุดเริ่มต้นของครีบหลังอยู่ตรงกับก้านครีบอ่อนของครีบกัน ไม่มีเส้นข้างลำตัว ด้านข้างลำตัวมีแถบสีน้ำตาลปนดำยาวจำนวน 1-4 แถบ หัวด้านบนเว้า เนื่องจากก่อนหน้านี้นี้ยังไม่เคยมีการเปรียบเทียบลักษณะทางสัณฐานวิทยาเพื่อศึกษาความแตกต่างระหว่างประชากรท้องถิ่นและตรวจสอบตัวอย่างต้นแบบของชนิดที่เคยมีการบรรยาย (nominal species) ของสกุลปลากริม *Trichopsis* ทำให้สถานภาพทางอนุกรมวิธานของปลาในแต่ละเขตขาดความชัดเจนส่งผลต่อการอ้างอิงถึงสถานะทางอนุกรมวิธานและการนำชื่อวิทยาศาสตร์มาใช้ที่แตกต่างกัน การศึกษาในครั้งนี้ได้ทำการเปรียบเทียบลักษณะทางสัณฐานวิทยาของประชากรท้องถิ่นจาก 15 กลุ่มน้ำในเขตการกระจายพันธุ์ของสกุลรวมทั้งสิ้น 1,455 ตัวอย่าง เพื่อแก้ปัญหาทางอนุกรมวิธานระดับชนิดของปลาสกุล *Trichopsis* ผลการศึกษาลักษณะสัณฐานวิทยาสามารถแบ่งกลุ่มประชากรออกได้เป็น 3 กลุ่ม โดยกลุ่มที่ 1 ด้านข้างลำตัวมีแถบสีน้ำตาลดำได้ตา เกือบบนขากรรไกรล่าง 1-6 เกล็ด (เฉลี่ย 4 เกล็ด) แถบเกล็ดตามยาว ด้านข้างลำตัว 28-32 เกล็ด (เฉลี่ย 30 เกล็ด) และหยักหน้าตา 5-27 หยัก (เฉลี่ย 15 หยัก) หัวเว้าลึก มีการแพร่กระจายพันธุ์ในลุ่มน้ำเขตอินโดจีนและหมู่เกาะซุนดา ส่วนกลุ่มที่ 2 ครีบหลังมีสีพื้นเป็นสีน้ำตาลอ่อนมีจุดใสสลับกับจุดน้ำตาลปนดำกระจายอยู่บริเวณเนื้อเยื่อระหว่างก้านครีบ (ตัวอย่างที่เก็บรักษาไว้ในแอลกอฮอล์ 75 เปอร์เซ็นต์) หยักหน้าตา 0-10 หยัก (เฉลี่ย 3 หยัก) ก้านครีบแข็งของครีบกัน 4-8 ก้าน (เฉลี่ย 6 ก้าน) รับรู้ความรู้สึกบนขากรรไกรล่าง (ข้างขวา) 0-2 รู (เฉลี่ย 0 รู) และกลุ่มที่ 3 ครีบหลังมีสีพื้นเป็นสีน้ำตาลมีจุดใสกระจายอยู่บนเนื้อเยื่อระหว่างก้านครีบ หยักหน้าตา 7-18 หยัก (เฉลี่ย 13 หยัก) ก้านครีบแข็งของครีบกัน 4-11 ก้าน (เฉลี่ย 9 ก้าน) รับรู้ความรู้สึกบนขากรรไกรล่าง (ข้างขวา) 0-2 รู (เฉลี่ย 2 รู) กลุ่มที่ 2 และ 3 มีการแพร่กระจายพันธุ์ในลุ่มน้ำเขตอินโดจีน (ตั้งแต่ลุ่มน้ำโขงตอนกลางส่วนล่าง[เฉพาะกลุ่มที่ 3] โขงตอนล่างส่วนบน โขงบริเวณใกล้ปากแม่น้ำ ลุ่มน้ำภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เจ้าพระยาตอนบน เจ้าพระยาตอนล่าง และแม่กลอง) เมื่อทำการตรวจสอบคำบรรยายครั้งแรกและตัวอย่างต้นแบบของชนิดที่เคยมีการบรรยาย (nominal species) ของปลาในสกุล *Trichopsis* ทุกชนิด พบว่าชื่อวิทยาศาสตร์ที่ควรจะใช้สำหรับกลุ่มที่ 1, 2 และ 3 คือ *Trichopsis vittata* (Cuvier, 1831), *Trichopsis pumila* (Arnold, 1936) และ *Trichopsis schalleri* Ladiges, 1962 ตามลำดับ

ลายมือชื่อนิติ

ลายมือชื่อประธานกรรมการ